

บทที่ 4 ผลการวิจัย

ผลการวิจัย

การพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้วยการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัยในจังหวัดจันทบุรี ได้ผ่านขั้นตอนของการศึกษา พัฒนา และปรับปรุงกระบวนการ ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ที่เกิดขึ้น และนำเสนอผลการวิจัย เพื่อตอบคำถามวิจัย 3 ข้อ คือ

1. กระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันสำหรับครูปฐมวัยมีลักษณะอย่างไร มีองค์ประกอบและขั้นตอนในการดำเนินการอย่างไร

2. กระบวนการที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัยหรือไม่ อย่างไร และในลักษณะใด

3. ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูปฐมวัยมีลักษณะอย่างไร ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 กระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย (ฉบับสมบูรณ์)

ตอนที่ 2 ผลการเรียนรู้ของครู ในด้านการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ปฐมวัย

ตอนที่ 3 ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูปฐมวัย

ตอนที่ 1 กระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย (ฉบับสมบูรณ์)

การดำเนินการศึกษาและพัฒนากระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย (ฉบับสมบูรณ์) ได้ผ่านขั้นตอนของการศึกษา พัฒนา และปรับปรุงกระบวนการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ที่เกิดขึ้น เป็นกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย (ฉบับสมบูรณ์) ประกอบด้วย

1. บทนำ
2. แนวคิดและหลักการของกระบวนการฯ
3. วัตถุประสงค์ของกระบวนการฯ
4. ยุทธศาสตร์ที่ใช้ในกระบวนการฯ
5. ขั้นตอนการดำเนินกระบวนการฯ
6. แนวทางการประเมินผลกระบวนการฯ
7. แนวทางการนำกระบวนการฯ ไปใช้

องค์ประกอบทั้ง 7 ประการข้างต้น มีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. บทนำ

ความคิดของกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันสำหรับครูปฐมวัยในจังหวัดจันทบุรีฉบับนี้ ตั้งอยู่บนฐานแนวคิดที่ว่าด้วย การพัฒนาครูโดยให้ครูรวมกลุ่มกันศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการสอนและการเรียนรู้ในชั้นเรียนอย่างเป็นระบบแบบร่วมมือรวมพลัง (collaborative work) เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตนเอง และเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยครูจะดำเนินงานตามขั้นตอนของกระบวนการที่มีลักษณะเป็นวงจร ซึ่งเรียกว่า กระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (lesson study process) และ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) และข้อมูลความต้องการการพัฒนาของครูปฐมวัยในบริบทพื้นที่จังหวัดจันทบุรี การทำความเข้าใจ และเรียนรู้ผ่านความเข้าใจ การตระหนักและเห็นคุณค่าของการพัฒนาวิชาชีพครูร่วมกัน และการเรียนรู้ที่ผ่านการปฏิบัติจริงในสถานศึกษา โดยยึดโรงเรียนเป็นฐาน

2. แนวคิดหลักของกระบวนการ

แนวคิดหลักของการดำเนินการกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันสำหรับครูปฐมวัยในจังหวัดจันทบุรี นี้ ยึดแนวคิดและหลักการพื้นฐานสำคัญในการดำเนินการ ได้แก่

1) แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (lesson study)

แนวคิดการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน คือ แนวคิดการพัฒนาครูวิชาชีพที่อาศัยการพัฒนาตนเองของครูในบริบทการทำงานจริงในชั้นเรียนและโรงเรียนของตน ผ่านการทำงานแบบร่วมมือรวมพลังของกลุ่มครูในการดำเนินงานพัฒนา การจัดการเรียนการสอนและพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และในระยะยาว โดยครูร่วมกันเลือกบทเรียนมาศึกษาวิจัยและดำเนินการศึกษาวิจัยตามขั้นตอนของกระบวนการศึกษาผ่านบทเรียน (lesson study process) ที่มีลักษณะเป็นวงจร จนได้บทเรียนที่มีคุณภาพ สามารถนำไปใช้ได้จริง และครูเกิดการเรียนรู้จากบทเรียนนั้น ๆ

กระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน หรือ กระบวนการศึกษาผ่านบทเรียน (lesson study process) เป็นกระบวนการทำงานในการพัฒนาวิชาชีพของครูตามแนวคิดการศึกษา ผ่านบทเรียน (lesson study approach) โดยดำเนินงานในลักษณะการทำงานกลุ่มแบบร่วมมือรวมพลัง เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาการคิดและการเรียนรู้ของนักเรียนอย่าง เป็นระบบและต่อเนื่อง ผ่านขั้นตอนสำคัญซึ่งมีลักษณะเป็นวงจร ได้แก่ การกำหนดเป้าหมาย การวางแผนบทเรียน การสอนและการสังเกต การสืบสอบผลการปฏิบัติงาน การปรับปรุง แก้ไขบทเรียน และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2) แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู

ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู เป็นกระบวนการของครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในสถานศึกษาที่มีการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ ทั้งการวางแผนร่วมกัน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การหนุนเสริมซึ่งกันและกัน และมีการสะท้อนผลการทำงาน ทั้งหมดเพื่อให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถพัฒนาได้ตามศักยภาพ ซึ่งมีคุณลักษณะที่สำคัญ คือ 1) การมีบรรทัดฐานและค่านิยมร่วมกัน 2) การร่วมกันรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของนักเรียน 3) การสืบสอบเพื่อสะท้อนผลเชิงวิชาชีพ 4) การร่วมมือรวมพลัง

3. วัตถุประสงค์ของกระบวนการฯ

เพื่อพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัยในจังหวัดจันทบุรี และเป็นแนวทางให้ครูเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับความต้องการพื้นฐานของครูในบริบทพื้นที่ และเกิดการพัฒนาชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพของครูปฐมวัยได้

4. ยุทธศาสตร์ที่ใช้ในกระบวนการฯ

ยุทธศาสตร์ที่ใช้ในกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันสำหรับครูปฐมวัยในจังหวัดจันทบุรี มุ่งเน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง (active learning) ในบริบทของการทำงานการจัดการเรียนรู้กับผู้เรียนจริงในสถานศึกษาของครู และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูอย่างเป็นกัลยาณมิตร เพื่อสร้างความไว้วางใจ ความเอื้ออาทร การสร้างร่วมมือร่วมพลังของครูเพื่อให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของตนเอง และนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนได้

5. ขั้นตอนการดำเนินการจัดกระบวนการฯ

การดำเนินการจัดกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันสำหรับครูปฐมวัยในจังหวัดจันทบุรี ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนหลัก คือ 1) การวางแผน 2) การปฏิบัติการ และ 3) การสะท้อนผลการเรียนรู้ ประกอบด้วย ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวางแผน การดำเนินในระยษนี้เป็นระยษ เริ่มต้นของกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันของครู เป็นช่วงเริ่มต้นของการทำความเข้าใจตนเองของครู และการเข้าใจผู้อื่น (เพื่อนครู) รวมถึงสร้างความเข้าใจร่วมกันในการเข้าร่วมกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันของครู

กิจกรรมที่ดำเนินการในขั้นตอนนี้ มีดังนี้

1) กิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์ เป็นการประชุมในบรรยากาศของความ เป็นกัลยาณมิตร มีกิจกรรมเกมสร้างความสัมพันธ์ของกลุ่มครู สนทริยสนทนา เพื่อให้ครูได้ทำความเข้าใจตนเอง และทำความเข้าใจผู้อื่น เปิดใจยอมรับซึ่งกันและกัน และพร้อมจะเข้าสู่กระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน

2) กิจกรรมการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน ในขั้นตอนนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้กลุ่มเกิดความกระจ่างในสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจริงของผู้เรียน มีทิศทาง และแนวปฏิบัติในการดำเนินการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างสอดคล้องเหมาะสม ดำเนินการ ดังนี้

2.1) กลุ่มครูร่วมกันระบุปัญหาจากการวิเคราะห์สภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ของครูที่ส่งผลกระทบต่อผู้เรียนในชั้นเรียนปฐมวัย กำหนดเป้าหมาย หัวเรื่อง หรือประเด็นในการพัฒนาบทเรียนร่วมกันให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา และหลักสูตร โดยมุ่งเน้นเป้าหมายในด้านผลการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมถึงกลุ่มครูร่วมกันตรวจสอบความเข้าใจในเป้าหมายของสมาชิกทุกคน ในการกำหนดเป้าหมายร่วมกัน กลุ่มครูสามารถจัดเป็นกลุ่มย่อยที่มีเป้าหมายเดียวกันในการพัฒนา เช่น กลุ่มตามระดับชั้นผู้เรียน

2.2) กำหนดแผนปฏิบัติงานของแต่ละกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียนให้ เป็นไปตามเป้าหมายนั้นๆ การดำเนินการกำหนดแผนปฏิบัติงานให้มีความเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน คือ การกำหนดระยะเวลาการทำงาน กำหนดการพบกลุ่มเพื่อวางแผนบทเรียน การสอนและสังเกตการณ์

สอน และกำหนดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยกำหนดเป็นปฏิทินการทำงานที่บูรณาการเข้ากับงานที่ปฏิบัติจริงในสถานศึกษา

2.3) กิจกรรมการวางแผนบทเรียน เป็นการประชุมกลุ่มครูตามปฏิทินการทำงานที่วางแผนไว้ โดยกลุ่มครูหรือแผนการจัดการเรียนรู้ของตนเองเลือกบทเรียนที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาผู้เรียนที่วางแผนไว้ มาวางแผนการสอนร่วมกันกับกลุ่มครู เขียนแผนการจัดการเรียนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ และจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน ซึ่งกลุ่มครูมักเลือกบทเรียนที่ทำหายหรือจัดการเรียนการสอนได้ยาก

ขั้นที่ 2 การปฏิบัติการ การดำเนินในระยษนี้เป็นระยะของนำบทเรียนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในชั้นเรียนจริง ซึ่งกิจกรรมที่สำคัญ ประกอบด้วย

กิจกรรมการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ โดยสมาชิกในกลุ่มครู 1 คน นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นไปสอนในชั้นเรียนตามที่วางแผนไว้

กิจกรรมการสังเกตการสอนในชั้นเรียน สมาชิกครูคนอื่นๆเป็นผู้สังเกต บันทึก และเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนและการเรียนการสอนด้วยวิธีการต่างๆ ตามแผนที่ได้วางไว้โดยวิธีการต่างๆ เช่น บันทึกวีดิทัศน์ บันทึกเทปเสียง เก็บรวบรวมผลงานผู้เรียน หรือสัมภาษณ์ผู้เรียนหลังสอน ซึ่งเน้นการสังเกตและเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมจัดการเรียนรู้ของครูที่ส่งผลถึงการแสดงพฤติกรรมความคิดและการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้กลุ่มครูที่พัฒนาบทเรียนร่วมกันได้ทำความเข้าใจในกระบวนการคิดและกระบวนการเรียนรู้ของผู้สอน และผู้เรียน และเพื่อให้ได้ข้อมูลหลักฐานหรือประเด็นในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ต่อไป

การสังเกตชั้นเรียนเป็นกิจกรรมที่ทำพร้อมกับการสอนในชั้นเรียน **มุ่งเน้นการเก็บรวบรวมข้อมูล**เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ของครูและผลการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้ได้องค์ความรู้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ และเพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะใช้ในการอภิปรายสะท้อนความคิดถึงแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ดีกว่าเดิม **มิใช่เพื่อประเมินการสอนของครู** การสังเกต ผู้สังเกตใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม คือ ไม่ให้ความช่วยเหลือหรือแทรกแซงการทำกิจกรรมของผู้เรียน และควรสังเกตในประเด็นของการจัดการเรียนรู้ที่สามารถปรับปรุงแก้ไขได้ ไม่ใช่ลักษณะตามธรรมชาติของครูหรือผู้เรียนที่ไม่สามารถแก้ไขได้อย่างทันที ขั้นตอนการสอนและสังเกตนี้ถือได้ว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดของกระบวนการ และเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินงานตามกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน

ขั้นที่ 3 การสะท้อนผลการเรียนรู้ การดำเนินงานในระยษนี้เป็นระยะหลังการนำบทเรียนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นไปใช้ในชั้นเรียนจริง เป็นขั้นตอนของการทบทวน สะท้อนคิด ตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไข สอนซ้ำ ถอดบทเรียนว่ากลุ่มครูได้เกิดการเรียนรู้ในประเด็นใดบ้าง ซึ่งมีการดำเนินการใน 3 กิจกรรม ดังนี้

1) กิจกรรมอภิปรายผล เป็นขั้นที่กลุ่มครูอภิปรายสะท้อนความคิดร่วมกันจากข้อมูลที่ได้ จากการสังเกตการณ์สอน ในขั้นที่ 2 โดยมุ่งเน้นการอภิปรายด้วย*การสื่อสารทางบวก* อย่างเป็นกัลยาณมิตร ที่สื่อถึงความปรารถนาดี เพื่อให้ได้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะที่นำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้ดียิ่งขึ้น โดยครูผู้สอนมักเป็นผู้เริ่มต้นการอภิปรายก่อน และอภิปรายมุ่ง

ประเด็นที่ตัวบทเรียนหรือการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้สอนไปแล้วว่า มีประเด็นใดที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนรู้ และอภิปรายถึงแนวทางการแก้ไขปัญหานั้น ต่อจากนั้นกลุ่มครูที่เข้าสังเกตการสอนในชั้นเรียนได้ร่วมอภิปรายสะท้อนความคิดว่า กลุ่มได้เรียนรู้อะไรจากการดำเนินงานในชั้นเรียนบ้าง สามารถสะท้อนได้ทั้งในด้านความรู้สึก ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ ซึ่งเป็นการให้ข้อมูลที่น่าไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ได้

2) กิจกรรมการปรับปรุงแก้ไขบทเรียน ครูปรับปรุงแก้ไขบทเรียนซึ่งรวมถึงแผนการจัดการเรียนรู้และเอกสารหรือสื่อประกอบการเรียนการสอนต่างๆ ให้มีคุณภาพดีและสมบูรณ์เหมาะสมยิ่งขึ้นตามข้อสรุปที่ได้จากการอภิปราย ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในครั้งต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพกว่าครั้งที่ผ่านมา

3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขั้นตอนในกลุ่มครูรวบรวมข้อมูล สรุปข้อเรียนรู้ และนำเสนอผลการเรียนรู้ที่กับกลุ่มครู และบุคคลอื่นๆ เช่น ผู้บริหาร นักวิชาการ ศึกษานิเทศก์ สามารถเชิญผู้สนใจมาร่วมสังเกตการจัดการเรียนการสอน และนำเสนอทั้งผลการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน และนวัตกรรมหรือวิธีการพัฒนาที่ใช้ในการพัฒนาผู้เรียน ทั้งนี้ เพื่อขยายผลและเพื่อเติมเต็มการเรียนรู้ของกลุ่มต่อไปรวมทั้งเพื่อให้กลุ่มครูได้จัดระบบขององค์ความรู้ที่ได้ และมีหลักฐานในการดำเนินงานที่ชัดเจน ตลอดจนมีโอกาสได้ภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง

ในการดำเนินงานตามขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน ดำเนินการเป็นวงจร คือ เมื่อเริ่มขั้นตอน 1 ถึง 3 แล้ว จะวนกลับไปขั้นตอนที่ 2 และ 3 อีกครั้ง ระยะเวลาที่ใช้สามารถกำหนดได้ว่ากลุ่มครูจะดำเนินการกี่รอบต่อภาคการศึกษา ซึ่งสถานศึกษาสามารถกำหนดให้เหมาะสมกับความต้องการและบริบทการทำงานของครูได้ และเมื่อกลุ่มครูได้บทเรียนที่มีคุณภาพแล้วกลุ่มก็สามารถเริ่มต้นดำเนินการตามวงจรพัฒนาบทเรียนร่วมกันกับบทเรียนใหม่ที่สอดคล้องกับเป้าหมายเดิมที่ได้กำหนดไว้ หรือบทเรียนตามเป้าหมายใหม่ได้ต่อไป

6. แนวทางการประเมินผลการจัดกระบวนการฯ

ในการประเมินผลการดำเนินการจัดกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันสำหรับครูปทุมวัยในจังหวัดจันทบุรี สามารถประเมินผลใน 2 ประเด็น คือ 1) การประเมินการดำเนินการจัดกระบวนการฯ เป็นการประเมินจากระหว่างและหลังจัดกระบวนการฯ โดยการใช้แบบประเมินความพึงพอใจในกระบวนการฯ และสามารถประเมิน 2) ผลการเรียนรู้ของครู ผู้วิจัย ประเมินจากข้อมูลที่เกี่ยวข้อง มุมมองและการปฏิบัติของครูปทุมวัยก่อนและหลังการจัดกระบวนการฯ โดยประเมินจากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และบันทึกการเรียนรู้ของครู รวมถึงแบบประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู ซึ่งครูเป็นผู้ตรวจสอบและยอมรับการเรียนรู้ของตนเอง ครูให้การยืนยันกับข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตนเองในด้านสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ทางการศึกษาปทุมวัยของตนเอง

7. แนวทางการนำกระบวนการฯ ไปใช้

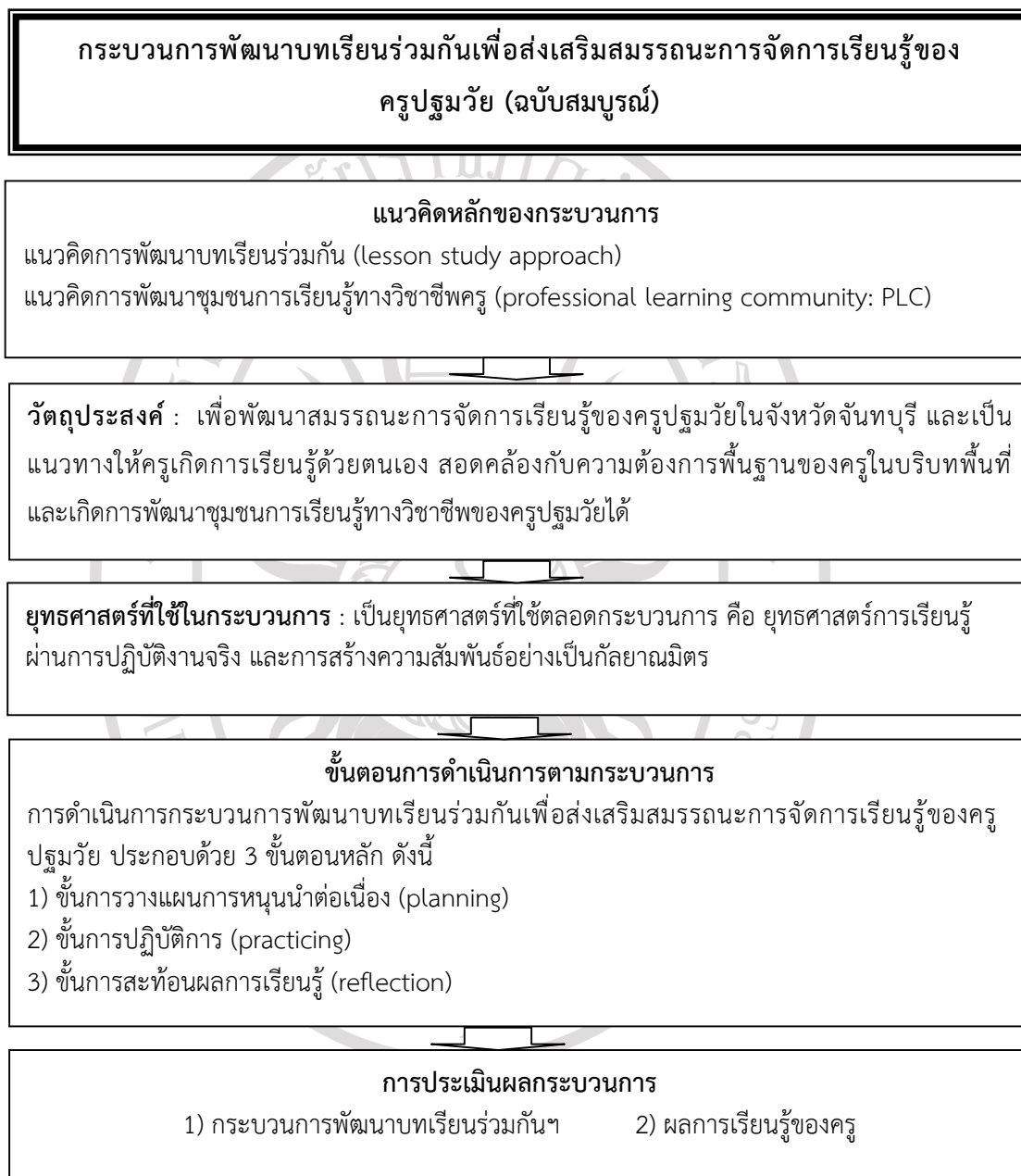
การนำกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันสำหรับครูปฐมวัยในจังหวัดจันทบุรี ไปใช้ ผู้ใช้ควรตระหนักถึงประเด็นต่างๆ ดังนี้

7.1 ผู้จัดการเรียนรู้มีบทบาทหลัก คือ เป็นผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) ในการดำเนินการตามกระบวนการ จัดหา แนะนำ ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือครู กระตุ้นและให้กำลังใจแก่ครู เพื่อให้แสดงศักยภาพของตนเอง และตระหนักในคุณค่าของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู ทั้งในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ และแหล่งการเรียนรู้ที่สอดคล้องและเหมาะสมกับผู้เรียนของตนเอง

7.2 ระยะเวลาและช่วงเวลาของการดำเนินการกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันสำหรับครูปฐมวัยในจังหวัดจันทบุรีนี้ สามารถปรับเปลี่ยน และบูรณาการให้เข้ากับบริบทการทำงานจริงในสถานศึกษาของครู และสามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องทุกภาคการศึกษา

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

แผนภูมิที่ 4 กระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู
ปฐมวัย (ฉบับสมบูรณ์)

ตอนที่ 2 ผลการเรียนรู้ของครู

จากคำถามวิจัย ข้อ 2 กระบวนการฯที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัยหรือไม่ อย่างไร และในลักษณะใด

กระบวนการฯที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นส่งผลต่อสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัยหรือไม่ อย่างไร และในลักษณะใด จากบันทึกการเรียนรู้ของครู การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์ครูเป็นรายบุคคล และจากการประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู ครูได้สะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยในส่วนนี้ โดยนำเสนอผลการเรียนรู้จากการเข้าร่วมกระบวนการในด้านสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

ตารางที่ 4.1 แสดงผลการประเมินสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัยที่เข้าร่วมกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (N=20)

รายการประเมิน	ระดับสมรรถนะ						รวมจำนวนครูที่มีระดับสมรรถนะ 4 ขึ้นไป	
	ระดับ 5 ดีมาก		ระดับ 4 ดี		ระดับ 3 ปานกลาง			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. องค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้	1	5	15	75	4	20	16	80
2. ความสามารถในการวางแผนการจัดการเรียนรู้	0	0	17	85	3	15	17	85
3. ความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้	1	5	16	80	3	15	17	85
4. ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	1	5	17	85	2	10	18	90
5. ความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้	1	5	15	75	4	20	16	80
6. ภาพรวมของการจัดการเรียนรู้	2	10	18	90	0	0	20	100

จากตารางที่ 4.1 แสดงให้เห็นว่า ครูมีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ด้านภาพรวมของการจัดการเรียนรู้ ในระดับ 4 ขึ้นไป ร้อยละ 100 มีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ด้านความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ในระดับ 4 ขึ้นไป ร้อยละ 90 และมีสมรรถนะด้านองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ และด้านความสามารถในการประเมินผลการเรียนรู้ ในระดับ 4 ขึ้นไปต่ำสุดคือ ร้อยละ 80 ซึ่งผลการประเมินนี้เป็นการประเมินตนเองของครูแต่ละคนภายหลังการเข้าร่วมกระบวนการฯ

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) จากบันทึกการเรียนรู้ของครู การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์ครูเป็นรายบุคคล ซึ่งครูได้สะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยในส่วนนี้ โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์การเรียนรู้ของครูที่เข้าร่วม

กระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย พบว่า ครูที่เข้าร่วมกระบวนการฯ ได้เกิดการพัฒนาตนเองที่สะท้อนสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ในประเด็นหลักของการจัดการเรียนรู้ ดังนี้

1. การวางแผนและออกแบบการจัดการเรียนรู้

ครูสามารถสะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเอง ว่า การพัฒนาบทเรียนร่วมกันกับเพื่อนครู ตั้งแต่การวางแผนออกแบบการจัดการเรียนรู้ ช่วยให้ครูได้มองเห็นองค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้ อย่างรอบด้าน เกิดความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของการออกแบบการจัดการเรียนรู้นี้มากขึ้น ครูสามารถวางแผนและออกแบบการจัดการเรียนรู้ได้ดีมากขึ้นกว่าเดิม สามารถจัดวางองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน องค์ความรู้ที่ต้องการสอน และสภาพบริบทของผู้เรียนและชั้นเรียนได้ชัดเจนขึ้น เมื่อได้มีการแลกเปลี่ยนกับกลุ่มครูด้วยกัน ทำให้ครูได้มุมมองที่หลากหลาย และยังสร้างความมั่นใจในการวางแผนการสอนให้กับครูมากขึ้น

“...เมื่อก่อนออกแบบและเขียนแผนเองคนเดียว ก็ทำแบบอ้างอิงจากเดิมที่เคยสอน เพิ่มเติมสิ่งใหม่ ๆ เข้าไป พอมีคนมาช่วยคิด ช่วยวางแผน ก็มองเห็นอะไร ๆ มากขึ้น อะไรที่ไม่เคยคิด ไม่เคยเห็น ฟังเพื่อนครูบอก ก็ใช้ ได้ลองปรับอะไรใหม่ ๆ ....”

สัมภาษณ์ ครูหนึ่ง (นามสมมุติ)

“เพื่อนทักว่า เด็กเปลี่ยนไปนะ จะสอนเหมือนเดิมได้ไง ก็มาหยุดคิดว่า จริงมีคนมาช่วยดู ช่วยวางแผน ก็เห็นสิ่งต่าง ๆ มากขึ้น”

สัมภาษณ์ ครูสาม (นามสมมุติ)

“ ตอนเลือกแผนที่จะสอนมา...กลัว ๆ ว่าแผนของเราจะด้อย เมื่อเทียบกับของคนอื่นเราก็อ้ว เตรียมมาดีแล้ว พยายามมองให้ครบทุกด้าน ทั้งเด็ก เรื่องที่จะสอน วิธีสอน กระบวนการทุกอย่าง จนเอาแผนมาคุยกับครู ช่วยกันดู ช่วยกันวางแผน มันก็ชัดขึ้น รู้ได้เลยว่า แผนของเรา ยังต้องปรับอีก การวางแผนร่วมกัน ก็ช่วยให้เรารอบคอบมากขึ้น”

สัมภาษณ์ ครูห้า (นามสมมุติ)

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้

ครูได้สะท้อนผลการเรียนรู้ในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของตนเองว่า เมื่อกระบวนการพัฒนาบทเรียนได้มีกระบวนการการเข้าสังเกตการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครูในบริบทจริง ทำให้ครูเรียนรู้จุดเด่น จุดด้อยของตนเองในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เนื่องจากมีเพื่อนครูได้สังเกตเห็นรายละเอียด และการดำเนินการ เป็นมุมมองของบุคคลที่สาม ซึ่งตัวครูที่กำลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้อาจไม่สังเกตเห็นได้ สิ่งเหล่านี้ เมื่อได้มาแลกเปลี่ยนและให้ข้อมูลย้อนกลับภายหลัง ครูสามารถนำข้อมูลที่เพื่อนครูให้มาปรับปรุงการสอนของตนเองในครั้งต่อไป คุณภาพและประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูในบทเรียนต่อไปก็จะพัฒนาขึ้น

“..การที่เพื่อนครูมาสังเกตชั้นเรียนในครั้งแรก ประหม่าเล็กน้อย แต่ก็วางใจว่าตนเองจะสามารถสอนได้ เพราะถือว่ามีเพื่อนมาให้กำลังใจ ภายหลังได้มาคุยกัน เพื่อนครูให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์มาก ๆ เช่น การจัดวางสื่อ ทำทางบุคลิกของตนเอง รวมถึงความสนใจของเด็กที่มีต่อบทเรียน สิ่งเหล่านี้เป็นประโยชน์มาก เมื่อออกแบบแผนครั้งต่อไป เราก็จะเก็บประเด็นเหล่านี้ไปปรับปรุงการสอนได้..”

บันทึกการเรียนรู้ ครูห้า (นามสมมุติ)

“ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และมีครูมาสังเกตการณ์ เป็นช่วงเวลาที่ตื่นเต้นมาก เพื่อนครูสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เก็บรายละเอียดทุกอย่าง ภายหลังได้นำมาบอก ทั้งท่าทาง คำพูด น้ำเสียง การเดิน นั่ง ของตัวเอง และยังบอกว่า เด็กเป็นอย่างไรขณะที่เราสอน ซึ่งเราไม่เห็นเลย มาคิดได้ว่า การที่มีคนมาช่วยดูก็ดีนะ จะได้เอาสิ่งที่เพื่อนบอกมาปรับ”

บันทึกการเรียนรู้ ครูหนึ่ง (นามสมมุติ)

3. การประเมินผลการเรียนรู้

ครูได้สะท้อนผลการเรียนรู้ในด้านการประเมินผลการเรียนรู้ว่า จากการร่วมกันวางแผนและออกแบบการจัดการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสะท้อนผลการสังเกตชั้นเรียนกับเพื่อนครู ส่งผลให้ครูสามารถเลือกวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ได้เหมาะสมกับผู้เรียนและบทเรียนมากขึ้น สามารถประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริงในขณะที่ทำกิจกรรมการจัดการเรียนรู้ได้ และการนำผลการประเมินมาวิเคราะห์ในภายหลัง ทำให้ได้ทราบพัฒนาการของผู้เรียน เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนในบทเรียนครั้งต่อไป

“...ปกติที่เคยสอน ก็จะแยกการประเมินผลออกมา อย่างเช่นแบบฝึกแบบทดสอบ หรือใช้แบบสังเกต ไม่ค่อยได้สังเกตเด็กอย่างละเอียดในขณะที่จัดกิจกรรม พอเพื่อนครูแนะนำเทคนิคการสังเกตเด็กในขณะที่เราจัดกิจกรรมไปด้วย ประกอบกับแผนการสอนที่วางแผนไว้ ก็เห็นได้ว่า เราสังเกตเด็กได้หลายประเด็นมากขึ้น”

สัมภาษณ์ ครูสอง (นามสมมุติ)

“การประเมินผลเด็กเป็นเรื่องที่ยากที่สุด ถ้าอย่างได้หลักฐานเป็นชิ้นงาน ก็วางแผนให้เด็กได้ทำงาน เพื่อเก็บงานมาดู แต่ถ้าในแผนไม่ได้เขียนไว้ บางครั้งก็ลืม ก็ต้องให้เด็กมาทำงานต่างหาก สงสารเด็ก ตอนพัฒนาบทเรียนกับเพื่อนครูด้วยกัน ก็ช่วยกันมอง ช่วยกันดู ทุกอย่างก็ครบว่า สอนอย่างไรประเมินอะไร”

สัมภาษณ์ ครูสาม (นามสมมุติ)

ตอนที่ 3 ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูปฐมวัย

จากคำถามวิจัย ข้อ 3 ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูปฐมวัยมีลักษณะอย่างไรผู้วิจัยได้วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่เกิดขึ้นในระหว่างดำเนินกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย โดยนำเสนอเป็น 2 ส่วน คือ ผลการประเมินกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย ลักษณะสำคัญของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูปฐมวัย ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการประเมินกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเพื่อส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูปฐมวัย

ภายหลังการดำเนินการกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันฯ ครูได้ทำแบบประเมินความพึงพอใจของการเข้าร่วมกระบวนการฯ ดังแสดงผลดังนี้

ตารางที่ 4.2 แสดงผลการประเมินความพึงพอใจของครูปฐมวัยที่เข้าร่วมกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน (N=20)

รายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ						รวม	
	ระดับ 5 มากที่สุด		ระดับ 4 มาก		ระดับ 3 ปานกลาง			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. การประชุมวางแผนเพื่อกำหนดเป้าหมาย	17	85	3	15	0	0	20	100
2. การสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มครู	18	90	2	10	0	0	20	100
3. การสอนและการสังเกตการสอน	17	85	3	15	0	0	20	100
4. การประชุมสะท้อนผลหลังการสอน	17	85	3	15	0	0	20	100
5. การพัฒนา/ปรับปรุงบทเรียน	16	80	4	20	0	0	20	100
6. การสรุปและแลกเปลี่ยนเรียนรู้หลังกระบวนการ	16	80	4	20	0	0	20	100
7. บรรยากาศของการทำงานในกระบวนการ	18	90	2	10	0	0	20	100
8. ความเป็นชุมชนการเรียนรู้ร่วมกัน	17	85	3	15	0	0	20	100
9. ความพึงพอใจในภาพรวม	18	90	2	10	0	0	20	100

จากตารางที่ 4.2 แสดงให้เห็นว่า ครูปฐมวัยที่เข้าร่วมกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันฯ มีความพึงพอใจในกระบวนการฯ ในระดับพึงพอใจมาก ขึ้นไปร้อยละ 100 และมีความพึงพอใจในระดับพึงพอใจมากขึ้น โดยมีระดับความพึงพอใจมากที่สุดในบรรยากาศของการทำงานในกระบวนการ และความพึงพอใจในภาพรวม ร้อยละ 90 และมีระดับความพึงพอใจมากที่สุดในเรื่องการสร้างความสัมพันธ์ในกลุ่มครู และบรรยากาศของการทำงานในกระบวนการ ร้อยละ 90 มีระดับความพึงพอใจมากที่สุดในเรื่องการประชุมวางแผนเพื่อกำหนดเป้าหมาย การสอนและสังเกตการณ์สอน การประชุมสะท้อนผลหลังการสอน และความเป็นชุมชนการเรียนรู้ร่วมกัน ร้อยละ 85

ส่วนที่ 2 ลักษณะสำคัญของชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูปฐมวัย

ผู้วิจัยได้ทำวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) และสังเคราะห์ข้อมูลจากบันทึกการเรียนรู้ บทสัมภาษณ์ และบันทึกการสังเกตภาคสนาม ตั้งแต่เริ่มดำเนินการกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน พบว่า ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูปฐมวัยมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. ความเป็นกัลยาณมิตร

กระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างเพื่อนครูปฐมวัย การดำเนินงานเริ่มจากการวางแผน การสอนและการสังเกตการณ์สอน และการสะท้อนผลการเรียนรู้ ซึ่งในทุกขั้นตอนของการดำเนินการ ครูต้องทำงานร่วมกัน พัฒนาความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และสื่อสารความปรารถนาดีต่อกันอย่างเป็นกัลยาณมิตร ซึ่งความเป็นกัลยาณมิตรจะทำให้ครูเกิดความสบายใจ ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครูปฐมวัยที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาบทเรียนร่วมกันเป็นการทำงานของกลุ่มครูปฐมวัยที่มีความเป็นกัลยาณมิตร ครูที่ทำงานร่วมกันได้พัฒนาคุณสมบัติของกัลยาณมิตร 7 (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต, 2559). ประกอบด้วย

1) ความน่ารัก หมายถึง มีเมตตา กรุณา ใส่ใจคนและประโยชน์สุขของเขา เข้าถึงจิตใจและสร้างความสนิทสนมเป็นกันเอง

2) น่าเคารพ หมายถึง เป็นผู้หนักแน่น ถือหลักการเป็นสำคัญ มีความประพฤติสมควรแก่ฐานะ ทำให้รู้สึกอบอุ่นใจและเป็นที่ยึดเหนี่ยว

3) น่าเจริญใจ หมายถึง มีความรู้จริง ทรงภูมิปัญญาแท้จริง เป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตนอยู่เสมอและเป็นที่น่ายกยอกเอาแบบอย่าง

4) รู้จักพูดให้ได้ผล หมายถึง รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรทำอะไร คอยให้คำแนะนำตักเตือนและเป็นที่ยอมรับที่ดี

5) ออดทนต่อถ้อยคำ หมายถึง พร้อมรับฟังคำปรึกษาซักถาม ออดทนต่อคำล่วงเกิน คำตักเตือนและอดทนฟังได้ไม่เสียอารมณ์

6) แลกเปลี่ยนเรื่องเล่าได้ หมายถึง กล่าวชี้แจงเรื่องต่าง ๆ ที่ยุ่งยากลึกซึ้งให้เข้าใจได้ง่าย

7) ไม่ชักนำในอฐาน หมายถึง ไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสียหรือเรื่องเหลวไหล

2. การมีเป้าหมายร่วมกัน

การทำงานพัฒนาบทเรียนร่วมกันของครูปฐมวัยมีเป้าหมายร่วมกันเป็นหนึ่งเดียว คือ การพัฒนาการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย เป็นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญของครู ซึ่งมุ่งเน้นเป็นหนึ่งเดียวกันคือ การพัฒนาเด็ก และได้พัฒนาตัวครูเองด้วย ในบทบาทของการพัฒนาเด็ก ครูทั้งหมดให้ความสำคัญกับแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ครูมุ่งหวังให้แผนการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นเป็นแผนที่มีคุณภาพ สามารถจัดการเรียนรู้ให้เด็กได้พัฒนาตามวัตถุประสงค์ที่วางแผนไว้ได้ การมีเป้าหมายร่วมกันของกลุ่มครูปฐมวัยเป็นลักษณะสำคัญที่ทำให้ครูมุ่งมั่นในการพัฒนาบทเรียนเป็นชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่ชัดเจน

3. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ในทุกขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาบทเรียนร่วมกันของครูปทุมวัย ตั้งแต่การวางแผนและออกแบบการจัดการเรียนรู้ การสอนและสังเกตการณ์สอน และการสะท้อนผลการเรียนรู้ ครูได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ครูแต่ละคนมีภูมิหลังประสบการณ์ที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่าง การที่ครูได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ทำให้ครูได้มีโอกาสรับรู้ประสบการณ์ใหม่ ๆ แนวคิดและมุมมองที่แตกต่างไปจากเดิม เป็นการเปิดโลกการเรียนรู้ของครู และเรียนรู้ที่จะเปิดรับสิ่งใหม่ และยอมรับความแตกต่างได้

4. การรวมพลัง

ชุมชนการเรียนรู้ของครูปทุมวัยที่มุ่งพัฒนาบทเรียนร่วมกันเป็นการรวมพลังของครูในโรงเรียน รวมทั้งการหนุนเสริมจากผู้บริหาร เพื่อให้การดำเนินการพัฒนามุ่งหน้าไปในทางเดียวกันและประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ การรวมพลังนี้ให้ความสำคัญกับการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ตามบทบาทหน้าที่ คือ ครูช่วยเหลือซึ่งกันและกันในดำเนินการตามกระบวนการ ผู้บริหารหนุนเสริมให้กำลังใจ รวมทั้งอำนวยความสะดวกในการดำเนินการทุกด้าน ทั้งการจัดสรรเวลา งบประมาณ ปัจจัยที่จำเป็น รวมทั้งจัดหาแหล่งความรู้ทางวิชาการ และการขอรับการสนับสนุนทางวิชาการจากนักวิชาการภายนอกโรงเรียนด้วย

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี